

Торяник Ж.І.

*к.е.н., доцент кафедри менеджменту та
бізнесу ХННІ ДВНЗ «УБС»*

Анішина Є.О

Магістр ХННІ ДВНЗ «УБС»

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ БАНКІВ УКРАЇНИ

Стійкість фінансових інститутів – основа функціонування економіки країни. Для її оцінки як на індивідуальному, так і на системному рівнях все більш широко використовується такий інструмент ризик–менеджменту як стрес–тестування. Воно дає змогу банкам сформувати підхід до управління ризиками, що може використовуватися у кризовій ситуації, а також виявити власні слабкі сторони та оцінити можливі стратегії поведінки.

Сучасний стан світового фінансового ринку дозволяє очікувати подальшого поширення стрес–тестування, оскільки рівень ризиків банківської діяльності зростає через поглиблення процесів глобалізації та зростання загальної нестабільності ринків.

Вітчизняними авторами досліджень у сфері управління ризиками, зокрема у сфері стрес-тестування, є такі науковці: І. М. Посохов, О. О. Ходирєва, П.Є. Житний, С.М. Шаповалова, Г.М. Карамишева.

Перспективи функціонування банків в умовах нестійкого функціонування ринку банківських послуг і зниження попиту на низку банківських продуктів переважно залежать від розробки науково обґрунтованої стратегії розвитку та її успішної реалізації. В останні роки основним елементом ризик–менеджменту фінансових організацій, в першу чергу банків, є стрес–тестування. Воно дозволяє оцінити можливі збитки від різного роду стресових подій та прояву ризиків банківської системи. Стрес–тестування використовується і для оцінки всієї фінансової системи, її уразливості по відношенню до імовірних подій [3].

В Україні діють методичні рекомендації щодо порядку проведення стрес–тестування в банках, які розроблені Національним банком. Відповідно до них рекомендується аналізувати наступні базові фактори ризику [1]:

- на макроекономічному рівні: стабільність економічної ситуації; значні коливання курсу національної валюти; відкритість і доступність міжбанківського ринку; рівень політичної та міжнародної стабільності; стійкість фінансових ринків; зміни процентних ставок; можливість знецінення майна, яке надано в забезпечення за кредитними операціями банків; волатильність цін на енергоресурси;

- на мікроекономічному рівні: можливість доступу банку до зовнішніх джерел підтримання ліквідності; конкурентна позиція банку.

Використовуючи методика стрес-тестування, згідно звіту про фінансову стабільність НБУ за червень 2017 року, кредитний ризик в українських банках знижується повільно, через велику кількість непрацюючих кредитів та низький рівень їх реструктуризації. Ризик достатності капіталу знизився завдяки націоналізації та докапіталізації Приватбанку та докапіталізації приватних комерційних банків. Ризик ліквідності знижується через зростання до банківського сектору депозитів населення та суб'єктів господарювання [2].

Згідно результатів першої щорічної оцінки стійкості банків, яку проводив Національний банк з квітня 2018 року, банківський сектор України є достатньо капіталізованим та фінансово стійким.

Так, п'ять з 56 невеликих банків потребували докапіталізації, проте три із них до моменту завершення діагностики були вже достатньо капіталізованими. Ще два банки подали програми капіталізації, які необхідно виконати до кінця року. 24 банки, окрім оцінки якості активів та прийнятності забезпечення, проходили ще етап стрес-тестування. Вони були найбільшими банками за середнім значенням двох основних показників: зважених на ризик активів та депозитів фізичних осіб. Загалом на них сукупно припадає понад 90% активів усього банківського сектору. Для проведення стрес-тестування було використано два макроекономічні сценарії – базовий та несприятливий [6].

У світовій практиці проведення стрес-тестування використовуються два підходи: «знизу догори» (bottom-up) і «зверху вниз» (top-down). У першому випадку банк за сценарними умовами самостійно проводить розрахунок стрес-тестування. У другому випадку регулятор (в Україні ним є НБУ) сам здійснює розрахунки за єдиною прийнятою методологією. Сьогодні стрес-тестування рекомендоване до використання у всіх банках [4].

НБУ радить українським банкам використовувати як багатофакторні стрес-тести (сценарний аналіз) так і однофакторні (аналіз чутливості) в залежності від потреб та цілей стрес-тестування. Актуальною залишається необхідність розробки уніфікованих методик, що регламентують порядок проведення стрес-тестування в українських банках. Незважаючи на цінність отриманих вченими і практиками результатів, ці методики залишаються недостатньо опрацьованими.

У ринковому середовищі механізм стрес-тестування є загальновизнаною необхідною складовою системою управління ризиками. Його застосування, незважаючи на відносну суб'єктивність сценаріїв, дає змогу з помірними витратами оцінити стресостійкість кредитної організації, потенційні збитки за ризиком при настанні кризових подій, стан власного капіталу та свої можливості покривати ці збитки, а також виділити фактори,

значущі для ліквідності. Крім того, стрес-тестування, за умови його регулярного здійснення, дає змогу фінансовому менеджменту банку володіти інформацією про зміни характеру чинників ризику та ступеня впливу на результати діяльності банку протягом певного періоду часу [5].

Отже, банкам слід не лише впровадити та розширити, а й деталізувати проведення стрес-тестів до рівня визначення стресостійкості для ситуації в цілому та для окремого клієнта, за допомогою спеціально розробленої моделі на основі прогнозування балансу та звіту про фінансові результати, а також комплексного аналізу системи коефіцієнтів для визначення фінансового рейтингу клієнта. Популярним зараз є використання процесів бізнес-аналітики для оцінки звітності та результатів стрес-тестування.

Використана література

1. Джагитян, Э. П. Смена парадигмы банковского регулирования в США: от краткосрочных выгод к долгосрочному управлению рисками [Текст] / Э. П. Джагитян, С. Н. Сильвестров // Деньги и кредит. – 2013. – № 8. – С. 53–61.
2. Бортников, Г. П. Стресс–тестирование в банках: модели ЕС и США [Текст] / Г. П. Бортников // Международные банковские операции. – 2013. – № 3. – С. 27–35.
3. Данілова, Л. І. Стрес-тестування в системі ризик-менеджменту банку / Л. І. Данілова, В.В. Савочка // Економічний аналіз. – 2014. – №1. – С. 244–252.
4. Методичні рекомендації щодо порядку проведення стрес–тестування в банках України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0460500–09>.
5. Посохов, І.М. Стрес–тестування як актуальний інструмент ризик менеджменту сучасної банківської системи України / І.М. Посохов, О.О. Ходирєва // Гроші та кредит. – 2018. – С. 53 – 61.
6. Стрес-тестування банків як інструмент банківського нагляду [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>